

A BELSŐ ENERGIAPIAC

Az európai energiapiac versengő, fogyasztóközpontú, rugalmas és megkülönböztetésmentes piac. Intézkedései foglalkoznak a piacra jutással, az átláthatósággal és a szabályozással, a fogyasztóvédelemmel, a rendszerösszeköttetésekkel és az ellátás biztonságával kapcsolatos kérdésekkel. Megerősítik az egyéni fogyasztók, az energiaközösségek és a kiszolgáltatott fogyasztók jogait, tisztázzák a piaci résztvevők és szabályozók szerepét és felelősségi körét, és előmozdítják a transzeurópai energiahálózatok fejlesztését.

JOGALAP

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 114. és 194. cikke.

CÉLKITŰZÉSEK

Az energiaágazatban az EU belső piacának kiteljesítése több lépést igényel: a számos kereskedelmi és egyéb akadály felszámolása, az adó- és árpolitikák összehangolása normákkal és szabványokkal, valamint a környezetvédelmi és biztonsági előírások végrehajtása. A cél egy tisztességes piacra jutással, magas szintű fogyasztóvédelemmel, valamint az összekapcsolódás megfelelő szintjével és megfelelő energiatermelési kapacitással működő piac kialakítása.

EREDMÉNYEK

A. A gáz- és villamosenergia-piacok liberalizálása

Az 1990-es években az Európai Unió és tagállamai megkezdték a monopolisztikus nemzeti villamosenergia- és gázpiacok fokozatos megnyitását a verseny előtt. Ez a kezdeményezés több jogalkotási csomag révén valósult meg:

- Az 1996 és 1998 között elfogadott első energiaügyi csomag bevezette a nemzeti energiapiacok első liberalizációját.
- A 2003-ban elfogadott második energiaügyi csomag lehetővé tette az ipari és lakossági fogyasztók számára, hogy a versenytársak szélesebb köréből válasszák ki saját energiaszolgáltatójukat.
- A 2009-ben elfogadott harmadik energiaügyi csomag szabályokat vezetett be az energiaellátás és -termelés átviteli hálózatoktól való elkülönítésére (szétválasztás), a független szabályozókra vonatkozó új követelményekre, a nemzeti energiaszabályozók együttműködésével foglalkozó európai ügynökségre (ACER), a villamosenergia-piaci átvitelirendszer-üzemeltetők európai hálózatára (villamosenergia-piaci ENTSO) és a földgázpiaci szállításirendszer-üzemeltetők európai hálózatára (földgázpiaci ENTSO), valamint a fogyasztói jogok kiskereskedelmi piacokon való megerősítésére vonatkozóan.
- A „[Tiszta energia minden európainak](#)” néven ismert negyedik energiaügyi csomag, amelyet 2019-ben fogadtak el, új szabályokat vezetett be a megújuló energiára,

a fogyasztói ösztönzőkre és az erőművek támogatásának korlátozására, például a kapacitásmechanizmusokra vonatkozóan. Előírta a villamosenergia-válságokra vonatkozó kockázatcsökkentési tervek elkészítését, valamint az ACER határokon átnyúló együttműködéssel kapcsolatos hatásköreinek bővítését.

- Az „[Irány az 55%!](#)” intézkedéscsomag néven ismert és 2024-ben elfogadott ötödik energiaügyi csomag összehangolja az Unió energetikai célkitűzéseit az új nettó zéró éghajlatvédelmi törekvéseivel, és kiterjeszti a gázcsomagot a hidrogénre is. Az Ukrajna elleni 2022-es orosz inváziót követően a [REPowerEU](#) terv úgy módosította, hogy fokozatosan megszüntesse az orosz fosszilis energiahordozók behozatalát, diverzifikálja az energiaforrásokat, energiatakarékosági intézkedéseket vezessen be, és felgyorsítsa a megújuló energiaforrásokra való átállást. A villamosenergia-piac szerkezetének reformja új szabályokat vezetett be a hosszú távú szerződésekre vonatkozóan, és növelte a kiszolgáltatott fogyasztók védelmét.

Az Unió belső energiapiacainak szerkezetét a következő uniós jogi aktusok határozzák meg:

- A [villamos energia belső piacáról szóló \(EU\) 2019/943 rendelet](#), a [villamos energia belső piacáról szóló \(EU\) 2019/944 irányelv](#), a [715/2009/EK földgázrendelet](#) és a [2009/73/EK földgázirányelv](#) meghatározza a villamosenergia- és a dekarbonizált gázpiacok működésének legfontosabb piaci alapú elveit és szabályait. Emellett számos uniós szintű fogyasztóvédelmi intézkedést és jogosultságot állapítanak meg az energiafogyasztókat illetően.
- Az [\(EU\) 2019/942 rendelet \(ACER-rendelet\)](#), a [kockázatokra való felkészülésről szóló \(EU\) 2019/941 rendelet](#), az [1227/2011/EU rendelet \(REMIT-rendelet\)](#) és az [\(EU\) 2016/1952 rendelet](#) szabályokat állapít meg az energiaszabályozók uniós szintű koordinációjára, a villamosenergia-piacokon a válsághelyzetekre való felkészültségre és válságkezelésre, a piac integritására és átláthatóságára, valamint a statisztikákra vonatkozóan.

B. További teendők

2022-ben a Tanács számos ideiglenes sürgősségi intézkedést vezetett be az uniós energiapiacra:

- A gázipari szolidaritásról szóló [\(EU\) 2022/2576 rendelet](#) az önkéntes uniós gázbeszerzésekről;
- A megújuló energiaforrások gyors engedélyezéséről szóló [\(EU\) 2022/2577 rendelet](#);
- A piaci korrekciós mechanizmusról szóló [\(EU\) 2022/2578 rendelet](#) a nagykereskedelmi gázárplafonról;
- A 15%-os önkéntes uniós gázkereslet-csökkentésről szóló [\(EU\) 2023/706 rendelet](#);
- Az [\(EU\) 2022/1854 rendelet](#) a villamosenergia-fogyasztás csökkentésére vonatkozó célkitűzésekről, a megújuló energiaforrásokból, a nukleáris energiából és a lignitből származó villamosenergia-bevételek felső határáról, valamint a fosszilizelőanyag-ágazat szolidaritási hozzájárulásáról.

Ezen ideiglenes intézkedések némelyikének az uniós jogszabályokba való beépítéséről jelenleg folynak a tárgyalások.

A Tanács 2023-ban 2024-ig, illetve 2025-ig meghosszabbította a gázzal kapcsolatos három rendelet, illetve az engedélyezési rendelet hatályát. Ugyanebben az évben a Bizottság az (EU) 2022/1854 rendeletben foglalt intézkedések meghosszabbítása ellen tett [ajánlást](#).

2022 augusztusa és 2023 decembere között az uniós országok együttesen több mint 100 milliárd köbméterrel csökkentették a gázkeresletet az ötéves átlaghoz képest.

C. Az energiapiac szabályozása: az Energiaszabályozók Együttműködési Ügynöksége

Az Energiaszabályozók Európai Uniói Együttműködési Ügynökségét (ACER) 2009-ben hozták létre, és 2011 márciusa óta működik. Az ACER feladata a nemzeti energiaszabályozó hatóságok közötti regionális és európai szintű együttműködés előmozdítása, különösen a határokon átnyúló területeken. Emellett figyelemmel kíséri a hálózat, valamint a villamos energia és a gáz belső piacának fejlődését. Az ügynökség hatáskörrel rendelkezik a piaci visszaélések kivizsgálása, illetve az uniós országokkal szemben a megfelelő szankciók alkalmazásának koordinálása terén is. Az ACER üzemi és kereskedelmi szabályzatokat is készít, végleges javaslatokat nyújt be a Bizottságnak, és felelősségi körébe tartozik a villamosenergia-piaci ajánlattételi zónák felülvizsgálatának folyamata.

Az Európai Unió együttműködési struktúrákat hozott létre a Villamosenergia-piaci Átvitelirendszer-üzemeltetők Európai Hálózata (villamosenergia-piaci ENTSO), a Földgázpiaci Szállítási rendszer-üzemeltetők Európai Hálózata (földgázpiaci ENTSO) és a közelmúltban a Hidrogénhálózat-üzemeltetők Európai Hálózata (ENNOH) számára. Az ENTSO-k az ACER-rel együtt részletes hálózati hozzáférési szabályokat és műszaki szabályzatokat dolgoznak ki. Ezenkívül az üzemeltetési információk cseréjén, valamint a közös biztonsági és vészhelyzetben követendő előírások és eljárások kidolgozásán keresztül biztosítják a hálózatüzemeltetés összehangolását. Az ENTSO-k feladata továbbá, hogy két évente tízéves hálózati beruházási terv készüljön, amelyet az ACER vizsgál felül.

D. Az energiaellátás biztonsága

Az Unió energiabiztonsága a kőolaj-, a földgáz- és a villamosenergia-ágazatban számos intézkedésre támaszkodik.

Ezek közé tartoznak a koordinációs intézkedések, a villamosenergia-ágazati kockázatokra való felkészülés (([EU 2019/941 rendelet](#)), az önkéntes közös gázbeszerzések (([EU 2022/2576 rendelet](#)), a kapacitás 90%-ának megfelelő minimális gáztárolási szintek (([EU 2017/1938 rendelet](#)) és az uniós villamosenergia-hálózatok összekapcsoltságára vonatkozó, 2030-ig elérendő legalább 15%-os célkitűzés (([EU 2018/1999 rendelet](#)).

A [2009/119/EK irányelv](#) előírja az uniós országok számára, hogy legalább akkora állandó kőolajkészletet tároljanak, amelynek mennyisége megfelel 90 napnyi átlagos napi nettó behozatal vagy – ha ez több – 61 napnyi átlagos belföldi napi fogyasztás mennyiségének. Olyan stratégiákat is alkalmaznak, mint a források és az ellátási

útvonalak diverzifikálása. Külön rendelkezések vonatkoznak a tengeri olaj- és gázipari létesítményekben bekövetkező balesetek kezelésére ([2013/30/EU irányelv](#)).

E. Transzeurópai energiahálózat (TEN-E)

A TEN-E az uniós országok energetikai infrastruktúráinak összekapcsolására összpontosító szakpolitika (lásd a transzeurópai hálózatokról szóló [3.5.1.](#) számú tájékoztatót). A szakpolitika részeként 11 kiemelt jelentőségű folyosót határoztak meg: hármat a villamos energiára, ötöt a tengeri hálózatokra és hármat a hidrogénre vonatkozóan. Emellett három kiemelt jelentőségű tematikus területet is meghatároztak: intelligens villamosenergia-hálózatok kiépítése, intelligens gázhálózatok és határokon átnyúló szén-dioxid-hálózat.

A transzeurópai energetikai infrastruktúráról szóló [\(EU\) 2022/869 rendelet](#) iránymutatásokat határoz meg a transzeurópai energiahálózatokra vonatkozóan, meghatározva az uniós országok közötti közös érdekű projekteket ([Közös érdekű projektek](#)), az EU és a nem uniós országok közötti kölcsönös érdekű projekteket, valamint a transzeurópai energiahálózatokat érintő kiemelt projekteket. A rendelet megszüntette a földgázzal és kőolajjal kapcsolatos új projektek támogatását, és minden projekt számára kötelező fenntarthatósági kritériumokat vezetett be.

Az energiával és a határokon átnyúló megújulóenergia-projektekkel kapcsolatos új közös érdekű projekteket a 2021–2027-es időszakra szóló Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz ([CEF-E](#)) finanszírozza, amely egy 5,84 milliárd EUR összegű, hétéves költségvetéssel rendelkező finanszírozási eszköz, amelyet az Éghajlat-politikai, Környezetvédelmi és Infrastrukturális Végrehajtó Ügynökség által kezelt támogatások formájában osztanak ki. A Bizottság felhatalmazáson alapuló jogi aktussal állítja össze a közös érdekű projektek listáját, amely csak akkor lép hatályba, ha a Parlament vagy a Tanács az értesítéstől számított két hónapon belül nem emel kifogást.

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

Az energiapiacokra vonatkozó jogalkotási csomagok elfogadásával a Parlament mindig határozottan támogatta a villamosenergia-, földgáz- és hidrogénágazatban az átviteli tulajdonjog szétválasztását mint az infrastrukturális beruházások hátrányos megkülönböztetéstől mentes megkönnyítésének, az új belépők számára a hálózathoz való tisztességes hozzáférésnek, valamint a piaci átláthatóságnak a leghatékonyabb eszközét.

A Parlament kiemelte továbbá a középtávú beruházásokra vonatkozó közös európai álláspont, a szabályozó hatóságok, az uniós országok és az átvitelirendszer-üzemeltetők közötti szorosabb együttműködés, valamint a hálózati hozzáférési feltételek határozott harmonizációs folyamatának fontosságát is.

A Parlament kezdeményezésére különös jelentőséget kapott a fogyasztói jogok megerősítése olyan területeken, mint a kiszolgáltatott helyzetben lévő fogyasztók védelme, az energiaszegénység, a lekapcsolással szembeni védelem és a végső menedékes ellátók.

A Parlament mindig határozottan támogatta az ACER hatásköreinek bővítését, kiemelve, hogy az ACER-t fel kell ruházni az olyan kérdések rendezéséhez szükséges

hatáskörökkel, amelyeket a nemzeti szabályozó hatóságok nem tudnak megoldani, és amelyek akadályozzák a belső piac integrációját és megfelelő működését.

A Parlament számos állásfoglalást fogadott el az energiapiacokról:

- A Parlament 2023. szeptember 14-én [megerősítette](#) a villamosenergia-piac szerkezetéről szóló tárgyalások megkezdését. Állásfoglalás-tervezetében meg kívánta erősíteni a fogyasztók árvolatilitással szembeni védelmét, garantálni kívánta a rögzített és dinamikus árszerződések közötti választás jogát, és meg kívánta tiltani a szerződési feltételek egyoldalú módosítását.
- 2022. október 5-én a Parlament [állásfoglalást](#) fogadott el, amelyben elvben üdvözölte a megújuló energiaforrásokból, a nukleáris energiából és a lignitből származó villamos energia előállításából és értékesítéséből származó piaci bevételekre vonatkozó ideiglenes szükséghelyzeti plafon bevezetését, valamint a fosszilis tüzelőanyagok ágazatára vonatkozó ideiglenes szolidaritási hozzájárulási mechanizmus bevezetését. Sürgette az uniós országokat, hogy biztosítsák a megfizethető és tiszta fűtéshez és villamos energiához való hozzáférést, és hangsúlyozta, hogy el kell kerülni a kilakoltatásokat azon kiszolgáltató háztartások esetében, amelyek nem tudják kifizetni számláikat és bérleti költségeiket.
- 2022. május 19-én a Parlament [állásfoglalást](#) fogadott el, amelyben felszólította a Bizottságot, hogy nyújtson be javaslatokat a túlzott villamosenergia-árak problémájának kezelésére, és értékelje a gázáraknak a villamosenergia-piac működésére gyakorolt hatását.
- 2022. április 7-én a Parlament [állásfoglalást](#) fogadott el, amelyben felszólított az orosz kőolaj-, szén-, nukleárisüzemanyag- és gázimport azonnali, teljes körű embargójára, valamint egy olyan terv benyújtására, amely rövid távon továbbra is biztosítja az EU energiaellátásának biztonságát.
- 2022. március 1-jén a Parlament [elítélte](#) Oroszország Ukrajna elleni jogellenes, provokáció nélküli és indokolatlan katonai agresszióját, és az orosz kőolaj és földgáz behozatalának korlátozására szólított fel.

A témával kapcsolatos további információkért látogasson el az Ipari, Kutatási és Energiaügyi Bizottság (ITRE) [honlapjára](#).

Matteo Ciucci

04/2024